

Една специалност със 100-годишна история

Първият лектор по български език в Карловия университет е известният български поет К. Христов. С него започва традицията на преподаване на езика и запознаване на студентите с българската литература и култура.

През 2016 г. специалността ще чества своя 100-годишен юбилей. Своите успехи тя дължи на всеотдайната работа на цял екип от специалисти – проф. Хана Гладкова, д-р Божана Нишева, д-р Марцел Черни, д-р Таня Янкова /лектор/. Преподавателите от специалността Българистика към Катедрата по южнославянски и балканистични изследвания във Философския факултет на Карловия университет са в непрекъснат професионален диалог със своите колеги от университетите в България /Софийски университет, Пловдивски университет, Благоевградски и Шуменски университет/ и тези в Централна и Западна Европа. На въпроса защо да учим българистика дава отговор първият рекламен клип на специалността <http://kjbs.ff.cuni.cz/>

Представяме на читателите преподавателите и студентите като опит да надникнем заедно зад стените на Карловия университет.

Преподавателите по български език в Карловия университет

Проф. Хана Гладкова, дфн



Проф. Хана Гладкова, дфн

Завършва специалността Славистика във Философския факултет на Карловия университет, а след това защитава докторска степен. От 1984 г. започва работа в катедрата по *Славистика* в университета, която е преименувана по-късно на Катедра по южнославянски и балканистични изследвания. В периода 1990-1994 г. е лектор по чешки език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. От 2003 г. е доцент, а от 2008 г. – професор в специалността *Славистика* във

Философския факултет на Карловия университет в Прага. Председател е на специализирания съвет по докторски изследвания във ФФ на Карловия университет в Прага, член на Чешкия комитет на славистите, на Международната комисия за книжовни славянски езици при Международния комитет на славистите, на Съвета по езикознание, на научния съвет към Националната библиотека в Прага. Член е на редакционните екипи на редица списания (*Nová čeština doma a ve světě*, *Slavia*, *Studia z Filologiei Polskiej i Słowiańskiej*, *Ljuboslovie*).

Научните ѝ интереси са в областта на теорията, съвременното състояние и разволя на славянските езици (с конкретен поглед към българския и чешкия език), на морфологията и лексикологията на славянските езици, на междуславянските езикови контакти. Педагогическата ѝ работа е насочена към нормативни граматички на българския език, към историята и типологията на съвременните славянски книжовни езици. Автор на голям брой научни изследвания, статии, рецензии, научен ръководител на докторанти.

Д-р Божана Нишева

Завършва славянска филология (профил бохемистика) в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2000 г., а през 2009 г. получава докторска степен по славистика във Философския факултет на Карловия университет в Прага. Работила е в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при Българската академия на науките и като хоноруван преподавател по чешки език в Катедрата по славянско езикознание на СУ „Св. Климент Охридски“. Понастоящем е главен асистент в Секцията по славистична лингвистика и лексикография на



Д-р Божана Нишева

Славянския институт при Академията на науките на Република Чехия, както и в Катедрата по южнославистични и балканистични изследвания при Философския факултет на Карловия университет в Прага. Научните ѝ интереси са в областта на неологията, лексикологията, словообразуването и съпоставителното езиковедство. Автор е на монографията *Inovační procesy v české a bulharské jazykové situaci (na materiálu jazyka médií)*, изд. Karolinum, 2014 и има научни публикации в България, Чехия, Словакия, Унгария и др. Член е на редакционния съвет на списанието на българските бохемисти *Хомо Бохемикус*.

Д-р Марцел Черни

Завършва българистика, съпоставителна славистика и бохемистика във Философския факултет на Карловия



Снимки: архив

д-р Марцел Черни

университет в Прага през 1999 г., където през 2007 г. получава и докторската си степен. В периода 2001–2007 г. работи като сътрудник в Славянския институт към Академията на науките на ЧР в Прага, а от 2007 г. става научен сътрудник в същия институт. От 2010 г. същевременно преподава българска литература от Възраждането до наши дни във Философския факултет на Карловия университет в Прага. Научните му интереси са свързани предимно с литературоведската българистика, славистика и сорабистика, с история на славистичните изследвания в Чехия и с чешко-българските културни отношения. Автор и съавтор е на научни книги (напр. *Ролята на чешката интелигенция в обществения живот на следосвободенска България, 2008; Slovanské bájesloví* [Славянска митология] на К. Я. Ербен, 2009 и др.), студии, статии и рецензии, издадени в Чехия, България и в редица други страни (сътрудничи предимно със списанията „Slavia“ и „Homo bohemicus“). Занимава се и с превод на българска художествена литература на чешки език (Д. Кенаров, Св. Минков).

Д-р Таня Янкова

Завършва последователно специалностите Българска филология и Славянска филология (профил бохемистика) в Пловдивския университет „П. Хилендарски“. През 1992 г. започва работа като хоноруван асистент в Пловдив-



Д-р Таня Янкова

ския университет и преподава *славянски литератури*. Защитавя докторска дисертация, която е издадена през 2010 г. (*Повествователни практики в разказите на Ян Неруда*). От 2010 г. е главен асистент към катедра „Славистика“ в Пловдивския университет. Автор на повече от 20 научни статии и изследвания, посветени на чешкия реализъм, на спецификата на повествователските стратегии в прозата (върху художествени текстове от чешката, сръбската и полската литература). Научните ѝ интереси са в областта на типологията и контактологията в славянските литератури, на особеностите на романтичния тип герой (К. Я. Ербен, К. Х. Маха, Хр. Ботев). Научните ѝ публикации са в български и чешки списания. От 2013 г. е лектор по български език и литература в Карловия университет.

Имат думата студентите

Публикуваме /с незначителни съкращения/ резултатите от една анкета, която има за цел да надникне в начина на мислене на студентите, да види света през техните очи. Петте въпроса са опит за блиц интервю, което им направих. Получих отговори, които ми показаха колко малко се знае за България, колко странен е зрителният ъгъл, от който се оформя представата за българското. Разбира се, един подобен подход помага да се разбере от къде да се започне, колко големи са празнините, но и колко голям е интересът.

Студентите от Карловия университет говорят за себе си, за своите интереси, за причините да изберат да учат

български език. Техните отговори са провокирани от няколко въпроса:

1. **Кога за първи път чухте за България?**
2. **Защо решихте да учите български език?**
3. **Харесва ли Ви онова, което правим заедно в часовете?**
4. **Какъв е образът на българина във вашите очи?**
5. **Пред какви проблеми е изправен днешният българин според Вас?**

Полина Мушнина,

1. За първи път чух за България като малко дете. Леля и чичо ми живеят в София, така че често слушам разговори за България и живота там.

2. Аз реших да уча български, защото българската култура ми е много интересна и може би някога ще работя с братовчед си в София.
3. Много ми харесва онова, което правим в тези часове, но, разбира се, ние трябва да повторим материала вкъщи.
4. Българинът е весел, общителен, щастлив да помогне на другите хора.
5. Не знам пред какви проблеми е изправен днешният българин.

Андреа Недбалова

1. Не помня кога чух за първи път за България. Започнах да се интересувам от нея, когато пътувах там. Това беше преди три години.

2. Бях в България като стажантка. Работих за една неправителствена организация за правата на ромите. Аз исках да знам езика.
3. Да, харесва ми. Харесва ми четенето и ученето на новите думи. По-малко ми харесва граматиката.
4. В моите очи българите са добри, мили и сърдечни. За мен те са много приятелски настроени.
5. Според мен българите не са съгласни със ситуацията в страната си и затова младите хора искат да живеят и да работят в чужбина.

Елена Хаджиева

1. За България чух за първи път може би, когато баба ми разказваше историята на тази страна. Освен това, фактът, че се родих там, ми дава естествен интерес към нея. Това е моята родна страна и означава много за мен.
2. Реших да уча български, за да мога един ден да работя с този език на професионално ниво. За тази цел ми е необходимо не само да говоря бързо и без грешки, но трябва добре да владея българската граматика. Освен това, българският език за мен е един много красив език. По-хубав от чешкия даже.
3. С това преминавам към следващия въпрос. Да, българският език, както и страната, значат много за мен. Най-вече уважавам българите за това, как те са преживели трудните си векове.
4. Българинът е един много свестен, работлив и весел човек, който никога не ще излъже доверието на друг човек към него. Той винаги ще помогне на приятел и най-вече на роднина в нужда.
5. Днешният българин е изправен най-вече пред икономически проблеми и пред проблема на безработицата. Тук обаче трябва да погледнем трудните години в българската история. Говоря за годините, когато България е била под турско робство. Тя много е пострадала, много хора са загинали, много къщи и домове са били разрушени, и това е една от причините за днешните икономически и други проблеми, с които България трябва да се справя.

Ива Микуландова

1. Вече не помня кога за първи път чух за България, но мисля, че беше в основното училище, когато учех география.
2. Избрах българския като втори език, който да уча в университета.
3. Доволна съм, че знам азбуката. Обичам да се подготвям за часовете по български език и култура.
4. Никога не съм била в България. Смятам, че хората там са весели и оптимистични.
5. Аз мисля, че проблемите на българите днес са сходни с тези на другите хора в Европа. Хората искат да имат добра работа, семейство, да живеят добре.

Михаил Пашкевич

1. Вероятно съм чул за България за първи път, когато съм бил много малък. Още в СССР. Защото тогава имаше много стоки, които бяха произведени в България. На всички им харесваха доматиците и локумът.
2. Това беше по-скоро емоционално решение. Аз си мислех, че ще уча като основен език само сръбски, но същевременно исках да познаям още един език от този район. Разбира се, фактът, че имам няколко приятели от България, беше най-важен.
3. Да, много ми харесва. Надявам се, че ще се справя със всички задачи, които имаме тук. Бих искал да говоря по-добре от сега, но за тази цел трябва много да работя.
4. Аз съм бил в България само един път и всички хора, с които се срещам, бяха много мили. Разбира се, че почти всеки пуши и това е първата ми забележка към тях, макар че и аз съм пушач. Но най-главното нещо, което аз забелязах, беше трудолюбието и добротата на българите.
5. Вероятно, първият проблем е емиграцията и пушенето. Вторият проблем, според мен, е евроскептицизмът. Но като цяло аз не мога да бъда категоричен, защото бях там само 10 дни.

Радим Сохорек

1. За България чух естествено в училище, но първият сериозен интерес беше свързан с Васил Илиев, когато четох за организираната престъпност в България. По-късно

аз започнах да слушам българска чалга. В тези български песни и видеоклипове много ми харесва, че стилът съчетава балкански – особено български, турски и арабски мелодии.

2. Аз реших да уча български, защото обичам славянските езици и българският много ми харесва. Той е един от първите славянски езици. Освен това, той е подобен на руския език, който аз зная отлично.
3. Да, много ми харесва онова, което правим тук. Аз винаги гледам напред към следващата лекция. На лекцията винаги има приятелска атмосфера, която помага за изучаването на езика. Също е много полезно, че преподавателката е от България!
4. Аз мисля че българите са много темпераментни хора, като всички народи на Балканите. Също мисля, че те са приятелски настроени, че се радват на живота и че обичат да общуват.
5. Не зная много за ситуацията в България, вероятно най-големият проблем е бедността. Но мисля, че парите за хората не значат повече от добрите приятели, вкусното вино и красивата българска природа. Що се отнася до ситуацията в Чехия, аз мисля че най-големият проблем е, че повечето хора считат българина за циганин.

Моника Шнебергрова

1. Когато бях дете, някои от съучениците ми разказваха, че са били в България през ваканцията. По-късно чух още за хубавата природа и за културата на България. Аз бих искала да отида по време на ваканцията в България, но все още не съм успяла.
2. Аз следвам руски език и много ми харесват и другите славянски езици. Българският език е много интересен, харесва ми българската култура и литература и имам също няколко приятели от България. Не искам само да разбирам, но също и да мога да говоря, и затова реших да уча български.
3. Да, много ми харесва. Харесва ми много да уча езика, а и на всяка лекция правим нещо ново. По време на лекциите не само четем, пишем и работим с учебника, но и много

- говорим за българска култура и литература. Това ми помага много.
4. Българите са според мен приятелски настроени и симпатични хора. Те са обикновено много общителни. Също са много трудолюбиви и ценят своите традиции и култура.
 5. Според мен днешният българин е изправен главно пред икономически проблеми. Срещнах много българи, които са били принудени

да работят в чужбина, защото не са намерили работа в България. Младите хора не искат да живеят в селата и отиват в градовете – те често оставят своите роднини и близки сами.

Ростислав Старжични

За България чух още като дете. Майката ми учеше български в осемдесетте години. Тя живееше в България. Аз

искам да знам български, защото ми харесват миналите времена – особено минало свършено време (аорист) и минало несвършено време (имперфектум), които чешкият език не запазва. Четох стари чешки книги, започнах да се интересувам от стари граматични форми. Аз мисля, че българският е най-добрият език сред славянските езици, може би и на земята.

Какво е да си български лектор в Прага?

Отдавна Прага ми стана любима. Първото ми идване беше като ученичка, когато след десети клас получих като подарък от моите родители екскурзия до Чехия. Второто – в една сериозна зима след промените, когато с малко пари и голям куфар пътувах 36 часа, за да си купя книги за предстоящата ми дипломна работа. Харесвах не само великолепните градини и сгради, не само мостовете и чудесните алеи край реката, не само хубавите ресторанчета, но най-вече библиотеката в Климентинума и книжарниците. След тези две пътувания срещите ми с Прага станаха по-чести – на летни школи, на екскурзия, минавайки на път за университетите в Пардубице и Бърно, на семинари на преводачите. За първи път обаче миналата година се оказах пред перспективата да остана за по-дълго време. В съвсем нова професионална и приятелска среда. Затова сигурно видях града и неговите жители по начин, непознат ми преди. Първото, което ме впечатли, беше големият брой четящи хора сутрин в метрото. Заболи поглед в книгата, те не изпитват онова любопитство към другия, на което съм свикнала досега. Имат ясно усещане за дистанция не само във физическия смисъл на думата. Качват се, слизат, без дори да се докоснат, докато пътуват. Лишени са от възможността за тактилно опознаване на чуждото присъствие, не могат да се насладят на плътното докосване и приплъзването на телата, без което не може в любимите български автобуси. После – различният вкус на храната. Много красиво седят плодовете и зеленчуците на щанда, но, докато режем и внимателно ядях първия домати, непрекъснато се убеждавах, че това е именно домати и от моята вяра зависи

неговият вкус. Е, не го докарах много на вкус. После, когато на един пазар на производителите питах за хляб без ким, майсторът хлебар се удари по челото и рече: „Пане Боже, как без ким?“. Скоро след това си формулирах ситуацията, в която се намирах, като „глад на сетивата“. Колко са мили и внимателни хората в различните институции, които трябваше да обиколя в първия месец, все още си спомням, даже особено силен е този спомен, когато ми се наложи да сменя или заверя документ в България. Да, едва в България през лятото осъзнах една много фрапираща разлика – особената комуникативна ситуация, в която Виe-формата е излишна и неразбрана, често дори възприемана като белег за множество число от сервитьорки, магазинерки и шофьори. Така че в съзнанието ми започна някаква двупосочна престрелка на наблюдения, в която с голяма бързина се сменяха „тук“ и „там“. Да казвам ли за невероятно любезните шофьори, които ми пожелаваха и добър ден, и не забравяха да кажат „дoviждане“, за усмихнатите и ведри продавачи, за усещането, че съм заобиколена от внимание и желание да бъда обслужена, колкото може по-добре. Заедно с всичко, което забелязвах някак по-изострено и ясно, се оформи въпросът за конкретната ми работа. Бях подготвила много материали още в България, но от особено значение беше конкретната среща със студентите. От нея се роди и най-силният аргумент – те искат, работят, стараят се да постигнат своята цел. Не само посещават часовете, но и никак не се притесняват от големи домашни, а отгоре на всичко – и ги пишат. Постепенно разбрах, че интересът на всеки

от тях към езика е провокиран и от някакъв момент от семейната биография, свързан с България. Разбрах, че куфарът на лектора е винаги малък за онова, което му е необходимо; че заедно с книгите съм донесла и себе си и че освен езика, ще преподавам една друга култура – на хранене, на отношения, на облекло. Не знам дали времето, в което ще бъдем заедно, е достатъчно, за да възприемат различното, за да се вживеят в чуждото като в свое така, че да го харесат и предпочетат пред вече познатото. Но е чудесно, че тези млади хора виждат в българския език и литература, в нашата култура една не само професионална, но най-вече своя човешка възможност. Докато преподавам своя роден език, откривам колко малко знам за него. Това е не само защото досега съм преподавала славянски литератури, а защото, трябва да се опиташ да обясниш на някого нещо, за да го разбереш истински. Особено е усещането да говориш за родното – трябва да подбереш и най-верните, и най-точните думи. Трябва да бъдеш разбран и да предизвикаш желание, интерес, активност. Но едва когато съм поставена в тази специфична ситуация, разбирам колко много мога да направя – да отворя врата и да затворя врата, да пусна светлината и да ѝ попреча да влезе, да покажа красотата на речта и да направя труден пътя до нея. Едва сега, когато поправям неминуемите грешки на студентите, откривам логиката, която езикът е търсил и пазил, за да се предаде не витиеватата безсмислица, а онези прости и ясни истини, с които човекът е живял от край време.

д-р Тания Янкова